

Schilderij van FRANÇOIS RYCKHALS (1637) in het Museum te Karlsruhe.

DE SCHILDER FRANÇOIS RYCKHALS,

DOOR

DR. A. BREDIUS.

T OEN BODE in 1883 zijne opmerkelijke „Studien zur Geschichte der holländischen Malerei” uitgaf, behandelde hij daarin ook FRANS HALS DE JONGE, zoon van den gelijknamigen grooten Haarlemmer. Hij nam van den bekenden verzamelaar SUERMONDT de toeschrijving aan dien schilder over van een aantal stillevens en binnenhuizen, die een monogram dragen, waarin men inderdaad al de letters van zijn naam terug vindt.

FRAG 1640

BODE voegt hieraan toe, dat „der Character jener Bilder auf's deutlichste einen Schüler des alten FRANS HALS verräth” Eigenaardig volgt iets later, dat CORNELIS SAFTLEVEN [in twee boerenschuren te Karlsruhe van 1637 en 1638] „vielleicht hier sein Vorbild fand.” Wij zullen later zien, dat de zaak zich misschien omgekeerd zal hebben toegedragen.

De jongere kunstgeleerden begonnen echter in te zien, dat er toch eigenlijk van FRANS HALS en zijn invloed niet zoo heel veel in deze schilderijen te zien was, maar dat die wel opvallend aan Rotterdammer schilders, zooals de beide

SAFTLEVENS en PIETER DE BLOOT herinnerden. HOFSTEDE DE GROOT vermeldde zoo iets in zijn Catalogue raisonné bij het behandelen van FRANS HALS en KRONIG in zijn „Beknopte Gids” van het FRANS HALS Museum te Haarlem, naar aanleiding van de boerenschuur daar aanwezig en tot nog toe als FRANS HALS DE JONGE gecatalogiseerd.

Maar wie zou die eigenaardige monogrammist van stillevens en boerenschuren dan toch zijn? Gedurende mijn langjarig archiefonderzoek heb ik alle schilderijen aangeteekend, die mij in oude boedelbeschrijvingen onder de oogen kwamen. En in mijne registers bevinden zich een aantal stillevens en boerenschuren van FRANÇOIS RYCKHALS. Deze meester werd nog kort na zijn dood soms hoog getaxeerd. Zoo vond ik in den boedel van den kunsthandelaar JAN DE RENIALME in 1657 twee stillevens van FRANÇOIS RYCKHALS op f 300.— getaxeerd. En uitsluitend zijn het stillevens, ook ééns „visschen” ¹⁾ en „boerenschuyrtgens” die van RYCKHALS genoemd worden, dezelfde soort dus die wij het bewuste monogram zien dragen. De opvallende *R.* daarin moet goed maken, dat de letters YCK ontbreken. ²⁾

Een nadere bevestiging van de juistheid van mijn vermoeden, dat RYCKHALS onze monogrammist is, zijn de jaartallen op diens schilderijen, die van 1628 tot 1645 loopen. RYCKHALS overleed 1647, FRANS HALS DE JONGE werd eerst in 1618 geboren, zoodat hij het stuk van den heer EKMAN te Finspong op 10-jarigen leeftijd zou moeten geschilderd hebben!

RYCKHALS is ver van Haarlem geboren en gestorven: te Middelburg. Het juiste jaar zijner geboorte is niet met zekerheid aan te geven. Reeds 1589 werd een FRANÇOIS RYCKHALS die uit Antwerpen kwam, poorter te Middelburg. Wellicht was dit zijn grootvader. Zijn vader was de „witwercker” HANS RYCKHALS, zijn moeder heette JANNEKEN HUYGENDR. Zij waren niet onbemiddeld. Wij moeten aannemen, dat hun zoon FRANÇOIS in de eerste jaren der XVIIe eeuw te Middelburg geboren werd. Zeker is, dat hij te Middelburg 39 Juli 1647 in de Choorkerk begraven werd ³⁾.

Wie zijn meester in de kunst is geweest? Wie zal het zeggen. Te Middelburg zou ik niemand kunnen aanwijzen. Rotterdam, met de daar gelijktijdig werkzame SAFTLEVENS ligt in de buurt van Middelburg, al was het toen een moeilijker reis dan nu. Van 1633—1634 vertoefde RYCKHALS te Dordrecht, dat er nog

¹⁾ Een stilleven met visschen van RYCKHALS bevond zich in de verzameling THORÉ (Burger) later Mad. LACROIX te Parijs. Het was met het monogram voorzien en 1643 gedateerd. BODE noemt het „trefflich.” Dit is denkkelijk het stuk in het mus. te Ixelles; zie hieronder.

²⁾ Een geheel analoog geval is de handteekening van THOMAS HEEREMANS, die bijna altijd merkt: T. H. MANS en ééns T. HEERE-MANS.

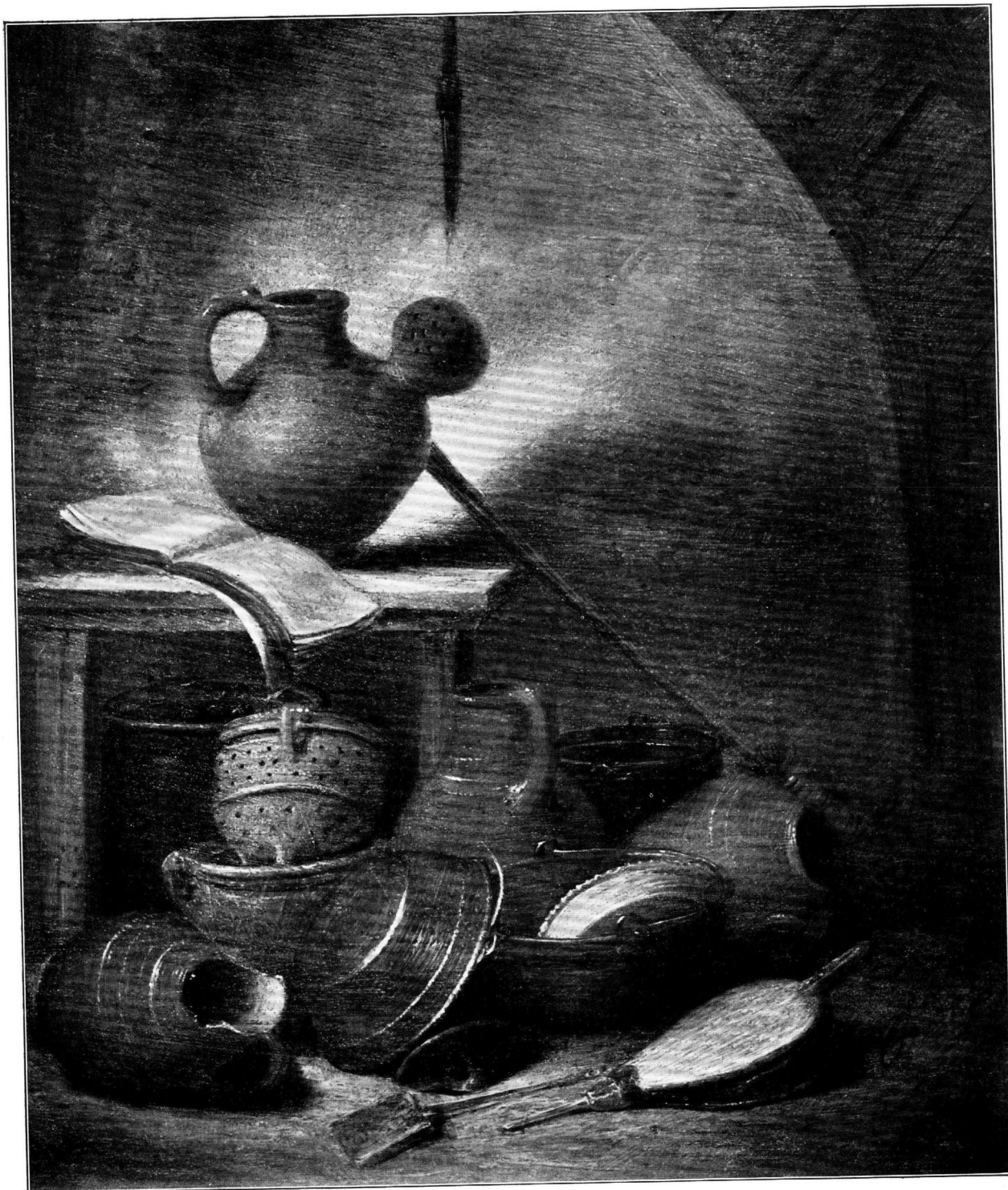
³⁾ Mededeeling van den steeds hulpvaardigen archivaris van Middelburg, den Heer SWAVING.

HARMAN SAFTLEVEN, 1636, Museum te Aix en Provence.

Schilderij van FRANÇOIS RYCKHALS (1628), collectie EKMAN, Finspong (Zweden).

dichter bij ligt. Misschien heeft hij een poos te Rotterdam geleerd en is hij toen afgezakt naar Dordrecht. Hij schijnt zich in dien tijd met landschappen, tegelijk met boeren-stillevens, potten en pannen en dergelijk gerei bezig gehouden te hebben. Omstreeks 1640 volgen dan die prachtige, rijke stillevens, waarvan ik de fraaisten hiernevens deed afbeelden.

Het prachtige goudsmidswerk op de stukken te Berlijn en te Budapest zal hij wel te Middelburg geleend hebben bij de zeer talrijke kunstige zilver- en goudsmeden dier toen bloeiende rijke koopmansstad. De beroemde PIETER VAN DEN ABEELE was er o.a. werkzaam. 21 Juli 1633 trad RYCKHALS te Dordrecht voorloopig voor 6 maanden in het St. Lucasgilde ¹⁾. Het scheen hem daar goed te bevallen, want 15 Januari 1634 „is int gilt gecoeme FRANCOEYS RYCKHALS, schilder, en is van den eersten eet en heeft het gilde betaelt, en is noch Jonckgesel. 3 Engelse nobels” ²⁾. Vóór 1642 was hij echter weer te Middelburg. Wij lezen in de Ondertrouwregisters der Ned. Herv. Kerk te Middelburg:

„8 November 1642. FRANCHOIS RYCHALS, j. g. van Middelburch,
JOHANNA VERMUYDEN, j. d. van Tholen.

Ondertrout ter Tholen den 29 Oct. 1642. Teste JACOBO BURSIO. .

Dit gebot is over acht dagen al moeten aengeteyckent werden.” En in margine: „Getrout den 26 Nov. 1642.” ³⁾ Met dit huwelijk werd RYCKHALS opgenomen in een goede familie. Zijn vrouw was een burgemeestersdochter, de Heer Mr. JACOBUS WALEUS, predikant te Baerlandt, later voogd over zijne drie kinderen, werd zijn oom.

Helaas zou hij zich niet lang in het geluk van dat alles verheugen — vijf jaren later, zooals wij hierboven zagen, overleed de begaafde schilder reeds.

Zijn vroegste bekende werk is het stilleven van potten en pannen bij den Heer EKMAN te Finspong (zie de afbeelding). Hierin sluit hij zich dicht aan bij de stillevens van dien aard van HERMAN en CORNELIS SAFTLEVEN. Als voorbeeld vindt men hierbij de afbeelding van zulk eene schilderij van HARMAN SAFTLEVEN (II) te Aix en Provence dat 1636 gedateerd en voluit HARMANUS SAFTLEVEN gemerkt is.

Hij werkte die stillevens weldrã uit in schilderachtig verlichte boerenbinnenhuizen, waar hij, evenals KALFF dat later zou doen, een enkele figuur in den achtergrond plaatste.

Volgens oude inventarissen stoffeerde hij die binnenhuizen soms nog met

¹⁾ „21 July 1633. RYCKHALS is met het gilt veracordeert voor den tijt van 6 maanden dat hij hier mach schilderen voor de somma van 4 gulden”.

²⁾ OBREEN's Archief, I, 210.

³⁾ Mededeeling als voren van den Heer SWAVING.

een geslacht varken, en dikwijls met groenten, met voorliefde met een paar koolen.

De stillevens zijn van een harmonisch, transparant koloriet; hij blijkt een fijn kleurgevoel gehad te hebben, en uit de wijze van weergave van kostbaar goudsmidswerk zien wij hoe voortreffelijk hij teekenen kon.

Is de teekening te Haarlem (van 1632) verrassend, nog merkwaardiger is zijn groote schilderij van 1643 voorstellende ABRAHAM'S knecht REBECCA als bruid voor ISAAK bij zijn meester brengend, bij Dr. VON RAUCH te Heilbronn. De eigenaar ontdekte het notabene te Lima in Peru in een oud paleis met een valsche handteekening van PAULUS POTTER. Groot was de verbazing in het atelier van Prof. HAUSER toen bij het schoonmaken van het zwaar beschadigde en overschilderde stuk het zoogenaamde monogram van den jongen FRANS HALS voor den dag kwam. Men had eerst aan JAN BAPTIST WEENIX gedacht!

De koeien zijn uitnemend van teekening, de figuren nog al kleurig met een sterk geel erin; de lucht is prachtig en doet aan CUYP's luchten denken. Het stuk is zwarter in de schaduwen dan zijn overige werk, waar de grondtoon een grijsbruin is.

RYCKHALS moet natuurlijk meer dan dit eene landschap geschilderd hebben. Maar heel groot zal zijn oeuvre niet zijn; hij overleed blijkbaar jong en is misschien nog de laatste jaren van zijn leven aan het sukkelen geweest.

Uit de rekeningen van het St. Lucasgilde te Middelburg ¹⁾ vernemen wij, dat RYCKHALS in 1644 als leerjongen ontving LAUREYS BEERNAERT („leert fjnschilderen bij FRANSOYS RYCKHALS”).

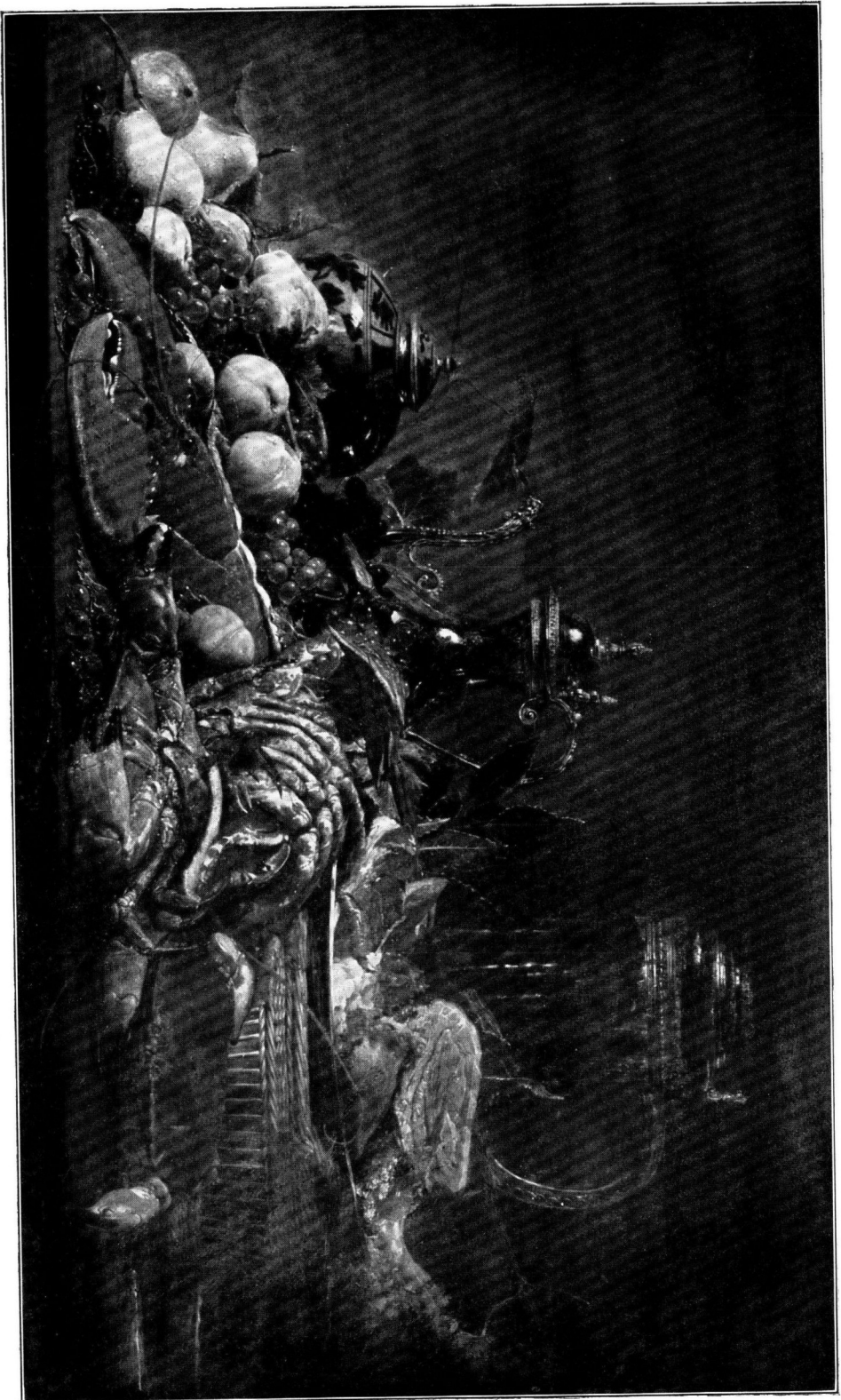
Over dezen LAURENS BERNAERT, die later Deken van het Gilde werd en als kunsthandelaar ± 600 schilderijen naliet, zal men meerdere gegevens vinden in het 4^e deel van mijne „Künstler-Inventare”.

Zonder twijfel is de hier achter volgende lijst van RYCKHALS' werk nog zeer incompleet. Ik houd mij aanbevolen voor mededeelingen omtrent andere zijner schilderijen.

Deze kunstenaar blijft voorloopig een merkwaardige maar raadselachtige verschijning in onze 17^e eeuwse schilderschool. Een vroeg kunstenaar, reeds in 1647 overleden, die vooral als stillevenschilder een zeer bijzondere plaats inneemt, wiens „afkomst” nog voor ons in het duister ligt, wiens meester nauwelijks te raden is. Ik noemde de SAFTLEVENS, wier boerenschuurtjes verbazend op die van RYCKHALS lijken. Maar deze beide schilders zijn ongeveer gelijktijdig met hem geboren, en dan wordt het moeilijk bij zoo weinig meerdere gegevens uit te maken wie hier de gevende en wie de ontvangende geweest is. En het

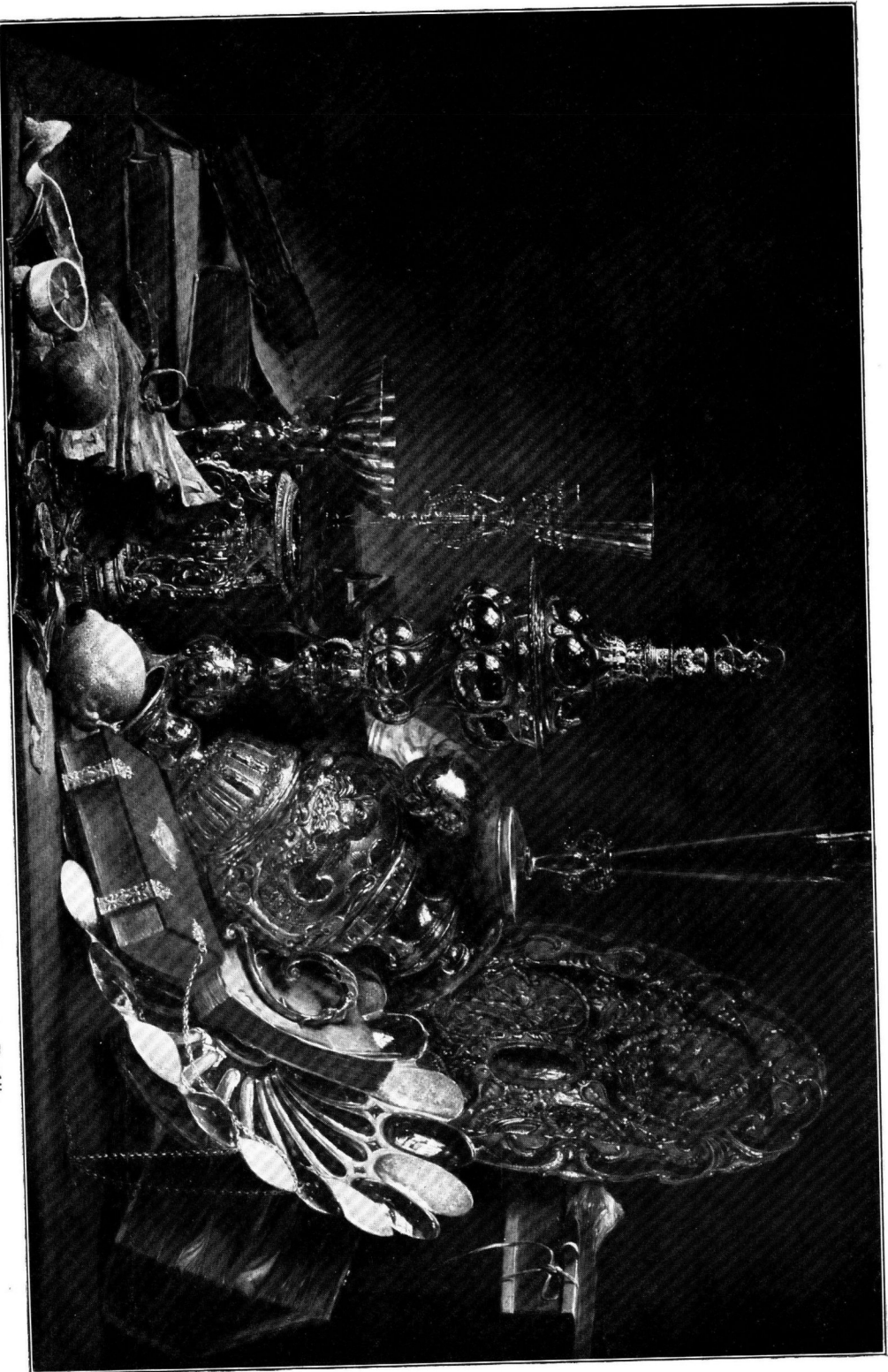
¹⁾ Door mij uitgegeven in OBREEN's Archief VI.

Stilleven van FRANÇOIS RYCKHALS (1640) Keizerl. Ermitage, Petrograd.

Schilderij van FRANÇOIS RYCKHALS (1640), in het Kaiser Friedrich Museum te Berlijn.

vroegste werk van RYCKHALS is reeds 1628 gedateerd, en is juist zulk een „boeren stilleven” van grof aardewerk, zooals wij dat van de SAFTLEVEN — maar steeds iets later gedateerd! — kennen.

In Antwerpen, waar voortreffelijke stillevenschilders gelijktijdig met hem werkten, is hij niet geweest en zijn werk heeft weinig verwantschap met het hunne. Te Amsterdam, waar zijn werk reeds vóór zijn dood bekend en gezocht was, schijnt hij ook niet vertoefd te hebben, hoewel zijn kunst met een Amsterdamschen schilder als JAN JANSZ TRECK nog het meest overeenkomst heeft. Zijn boerenschuren zijn blijkbaar het voorbeeld voor WILLEM KALFF geweest, die echter eerst goed begon te schilderen toen RYCKHALS reeds lang overleden was.

In Haarlem komt hij ook niet voor en de kunst van HEDA en PIETER CLAESZ. is toch ook weer een heel andere.

Met DE HEEM, wiens werken omstreeks 1640 wel in techniek eenige overeenkomst met RYCKHALS' stillevens hebben, kan hij ook niet goed samen gekomen zijn.

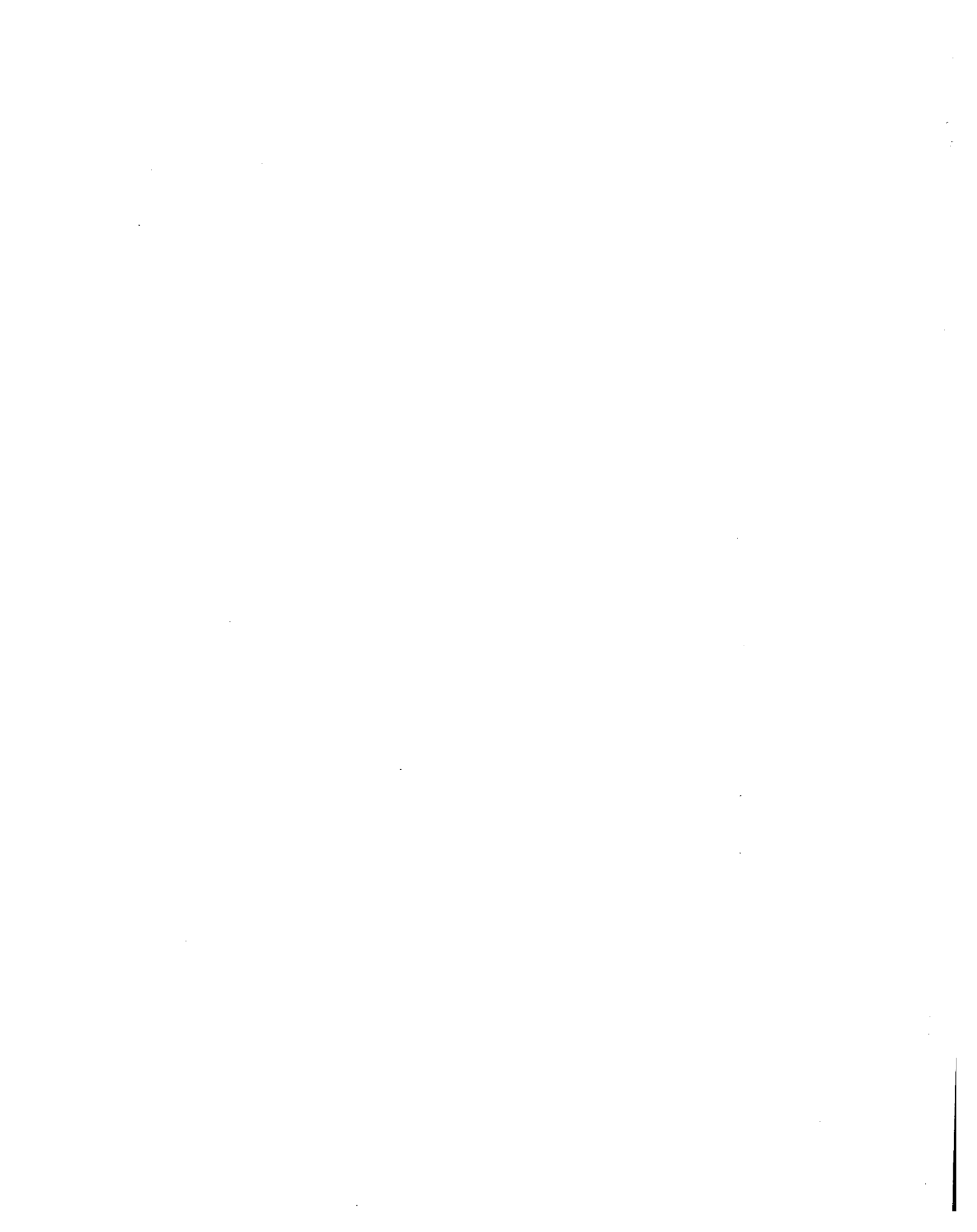
Dan blijft nog zijne veelzijdigheid: want zijne éénige groote landschap-schilderij van 1643 geeft ons een kunstwerk te zien dat, verwant aan CUYP's latere werk, vooral in de uitmuntend geschilderde koeien, de fraaie compositie, de rijpe kleur, steeds weer het vermoeden bij mij opwekt, dat CUYP bij RYCKHALS' verblijf te Dordrecht in 1634, dus op 14 jarigen leeftijd, tot dezen Middelburgenaar in betrekking gestaan moet hebben. Alles bij elkaar genomen, is RYCKHALS het wel zéér waard, dat zijn naam aan de vergetelheid ontrukkt en zijn werk niet langer aan een anderen schilder toegekend wordt. Wie weet of niet latere vondsten aan werk of gegevens meer licht op dezen uitmuntenden hollandschen schilder zullen doen vallen. Ik eindig hier met de woorden van den vroegeren eigenaar VAN RIJCKHALS' mooiste stilleven, nu in de Ermitage, den heer P. DE SEMENOFF-TIAN—SHANSKI in zijn catalogus: „Ce tableau est si frappant par la hardiesse du pinceau, la beauté du coloris et la grandeur pittoresque de la composition qu'il suffit à lui seul pour placer son auteur parmi les plus grands peintres de nature-morte de l'école hollandaise.”

Men vindt als bijlagen een lijst van nog bekend werk van RYCKHALS, van eenige stukken in oude inventarissen genoemd en eindelijk chronologisch alles wat ik tot nu toe in het Middelburgsch Archief over hem gevonden heb. Een groot gemis is het niet aanwezig zijn van notariëele protocollen uit zijn tijd aldaar. Ook is het pakket, zijn nalatenschap betreffende, niet meer aanwezig in de Weeskamerpapieren.

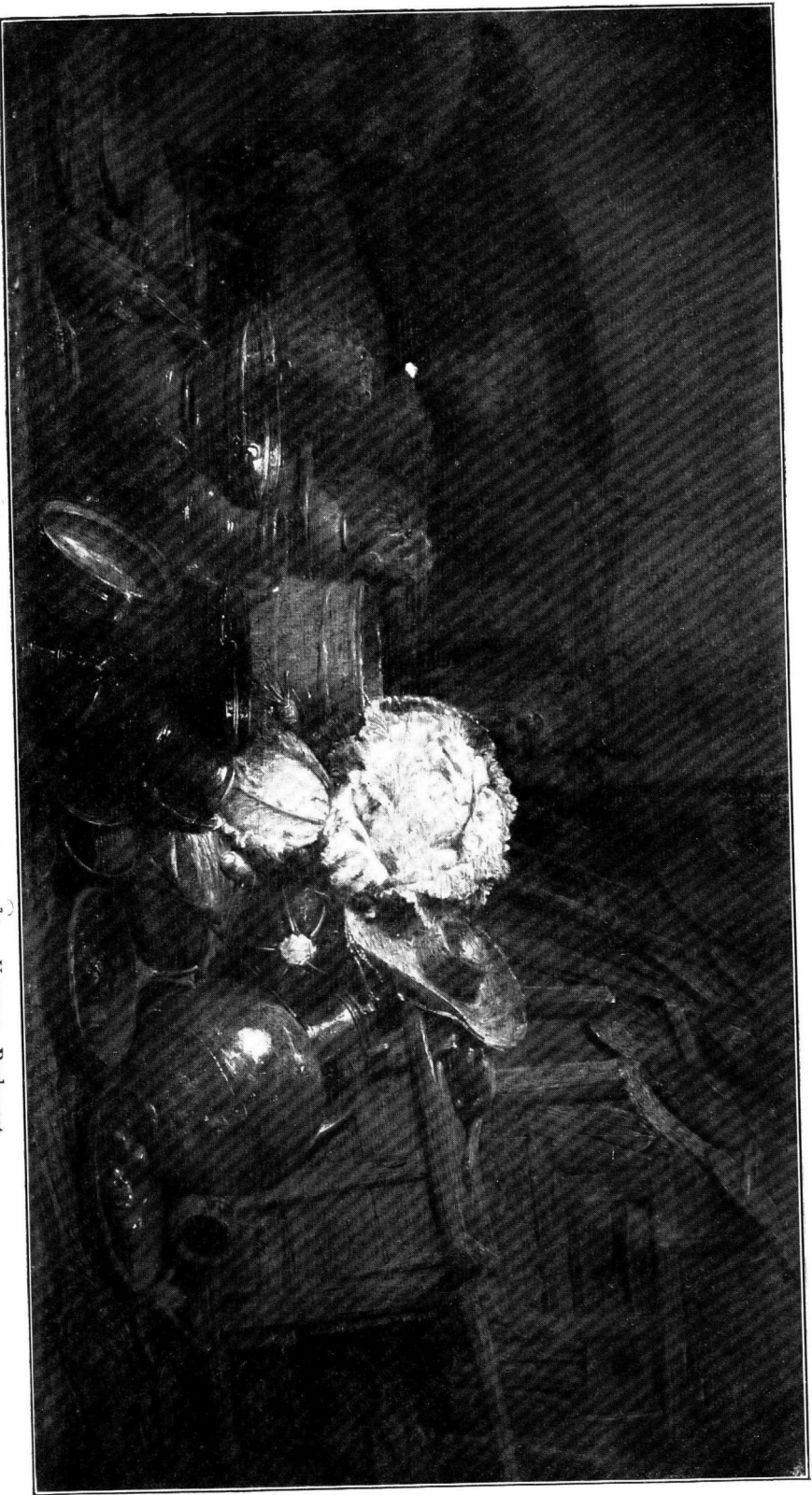
BIJLAGE A.

Mij bekende gemerkte werken van RYCKHALS, alle geteekend met het Monogram.

- No. 1. 1628. Stilleven van potten en pannen. Verzameling E k m a n te Finspong. P. 25 × 21. Zie afbeelding.
- No. 2. 1632. Landschap met koeien. Teekening met zwart krijt. 21 × 27½. Gemeente (Frans Hals) Museum, Haarlem. Zie afbeelding.
- No. 3. 1636. Hoenderhof. Verzameling N o s t i t z, Praag.
- No. 4. 1637. Boerenschuur met aardewerk, manden enz. P. 37 × 52. Museum te Karlsruhe. Zie afbeelding.
- No. 5. 1637. Stilleven. P. 74 × 105. Verzameling N y r é n, Göksholm.
- No. 6. 1638. Boerenschuur met stilleven, als No. 4. Museum te Karlsruhe.
- No. 7. 1638. Boerenschuur. Museum te Königsberg.
- No. 8. 1640. Stilleven met kreeft enz. P. 70 × 118. E r m i t a g e, Petrograd. Zie afbeelding.
- No. 9. 1640. Stilleven met goud en zilverwerk. P. 64 × 98 Kaiser Friedrich Museum Berlijn. Zie afbeelding.
- No. 10. 1640. Stilleven in den geest van het vorige. P. 70 × 117. Museum te Budapest.
- No. 11. 1640. Schuur met boerenstilleven. P. 38 × 54. Frans Hals Museum, Haarlem.
- No. 12. 1641. Schuur met koeien, in het midden een groote kool. P. 32 × 61. Verzameling K a s z a b, Budapest.
- No. 13. 1643. Vischstuk. Een groote visch met wijd geopende kieuwen, ligt aan het strand; de staart in de lucht. R. een kreeft met lange scharen, daarachter nog een visch. Links een stukje strand met kleine figuurtjes. Rechts een dijk en in de verte een stad. Gemeente Museum te Ixelles. (Mededeeling van Dr. O. H i r s c h m a n n). Denkelijk vroeger bij Mevrouw L a c r o i x.
- No. 14. 1643. Bergachtig landschap met vee en figuren. Bevond zich te Lima in Peru. Heeft geleden. Droeg vóór de reiniging een valsche handteekening: P. P o t t e r. P. 164 × 101. Het jaartal is wel 1643, doch ook 1645 gelezen. Verzameling Dr. v o n R a u c h, Heilbronn.
- No. 15. 1644. Vanitas. Was in de verzameling N e v i l l e G o l d s c h m i d t in den Haag. Zie No. 17.
- No. 16. 1645. Stilleven. Verzameling B a r a n o f, Petrograd.
- No. 17. ? Vanitas. Op een eikenhouten tafel van links tot over de helft bedekt met een geel en zwart figurenkleed liggen papieren met muzieknoden, boeken, een staand opengeslagen boekje, een fluit, papieren met een groot rood zegel, een grijze inktkoker, enz. Achter en boven deze voorwerpen van links af: een mandoline, een boek in bruin leeren band, waarop een klein wit pijpje. Op het einde van het tafelkleed een perkamenten band, waarop een geelkoperen blaker met rookende kaars. Daarbij een groote met stroo omwikkelde kan met hengsel. De achtergrond is lichtgrijs. P. 96 × 80. Verzameling H a v e r k o r n v a n R i j s e w i j k, den Haag. (Alleen deze schilderij is niet gemerkt; de factuur en het koloriet — fijne grijze toon — herinneren sterk aan R y c k h a l s).
- No. 18. ? Een gezicht op een boerderij. Rechts een boerderij met vee er voor. Voor een staldeur, r. staat een koe; achter haar een boereknecht. In het midden een tweede knecht met manden in de hand. Rechts op den voorgrond kool, komkommers, een groote melkemmer en drie eenden. Links ziet men in een landschap met molen enz. Gemerkt. Paleis te Pawlowsk. (Mededeeling van Dr. O. H i r s c h m a n n).
- No. 19. ? In de Uffizi te Florence bevinden zich volgens Dr. H o f s t e d e d e G r o o t twee gemerkte teekeningen met zwart krijt van R y c k h a l s. De een stelt voor: de broeders van Joseph, dezen verkoopende. (Met vele koeien en kameelen. Dr. H. d. G. zegt: de beesten in den trant van Moyaert en Saffleven).

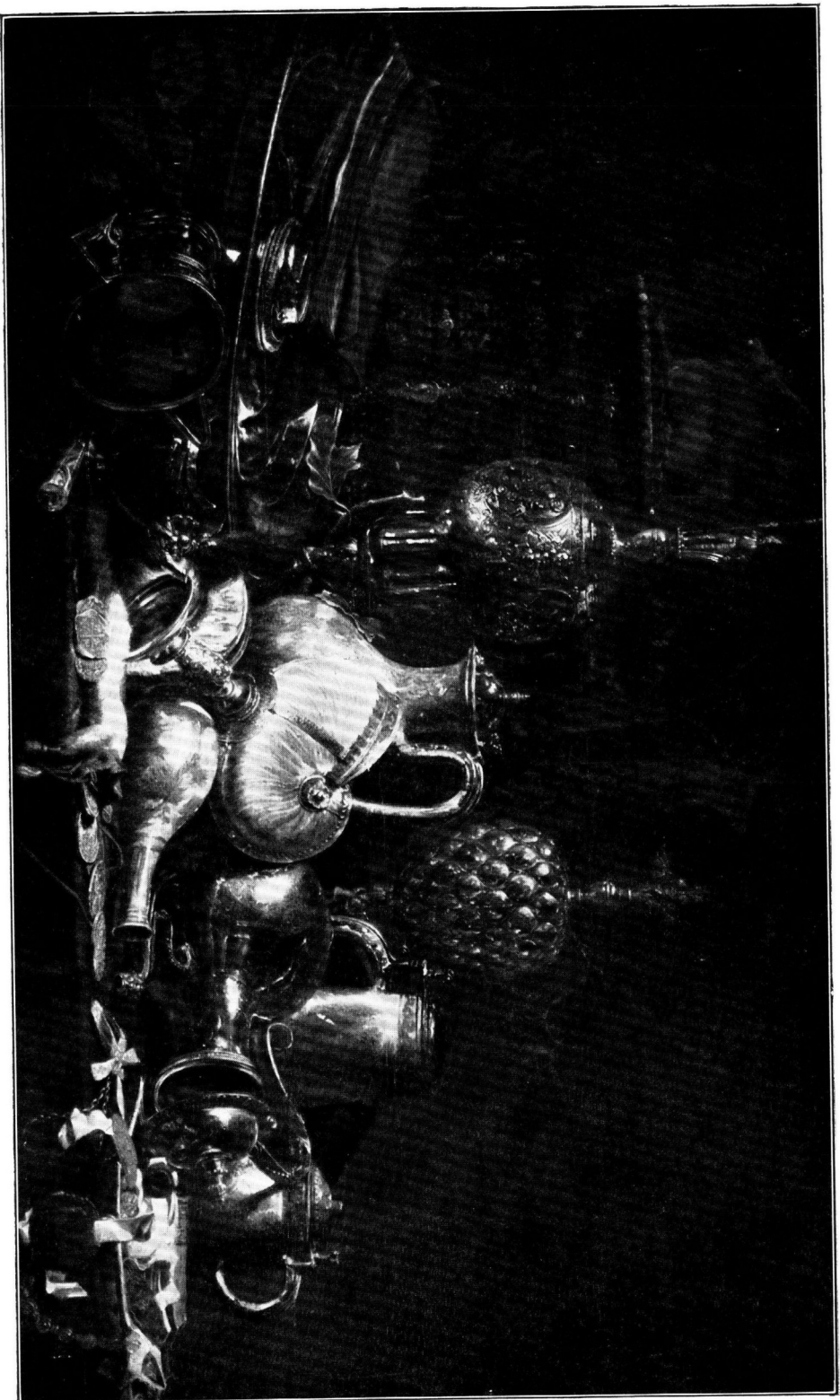

Schilderij van FRANÇOIS RUYCKHALS (1641), Verzameling KASZAR, Budapest.

Schilderij van FRANÇOIS RYCKHALS (1640), Museum te Budapest.

De tweede teekening stelt voor: een groep van acht mannen op een heuvel, liggende, staande en zittende. Vergezicht over een heuvelachtig land met struiken; op den voorgrond zeer uitvoerig geteekende planten.

BIJLAGE B.

Schilderijen van RYCKHALS, voorkomende in 17^e en 18^e eeuwse Inventarissen:

1642. Bezit Emanuel Bürck te Amsterdam: een schilderij zijnde een groote keucken met verscheyde vogelen en diergelijcken, geschildert door N. (= N.N.) Ryckholst.

1644 Sept. Taxatie der schilderijen van Jan van Harlaer, Amsterdam:

een schilderij, waarin een varcken, door Ryckhals . . . . . f 90.—

een waerin een knechtgen met groen van Ryckhals. . . . . „ 90.—

(de kunsthandelaar Lucas Luce taxeert).

1646 Oct. In een Amsterdam'schen Inventaris: een stuck van Ryckhals, getax. op f 3:10 st.

1647. Veiling in den Haag gehouden: No. 68: een principael van Ryckhals f 21.— (van Goyen f 10.— f 12:10 st. f 22.—).

1656. In den Haag verkocht: een boereschuyrtge van Ryckhals f 15.—.

1657. Inventaris van den kunsthandelaar Joh. de Renialme, Amsterdam. Taxatie door den portret- en historieschilder Adam Camerarius. 1)

twee stukken stilleven van Ryckhals . . . . . f 300.— 2)

een met visschen van Ryckhals. . . . . „ 60.—

een schuyrtje van Ryckhals . . . . . „ 30.—

een stuck van Ryckhals . . . . . „ 72.—

een landschap van Ryckhals. . . . . „ 40.—

eenige beesten van Dryhals . . . . . „ 48.—

een stilleven van Dryhals. . . . . „ 60.—

eenige zeevisschen van Dryhals . . . . . „ 48.—

(bij de laatste drie stukken heeft de notaris zich blijkbaar vergist en moeten wij ook Ryckhals lezen!)

1665. Notaris Bywaert te Dordrecht verkoopt o.a. de volgende schilderijen:

Stukken van Jan Olis. f 20.—, f 18.—, een van Jac. Cuyp f 24.—, haen en hennen van (A.) Cuyp f 5.— en: een landschap, principael van Ryckhals, f 10.—.

1668. In de kolossale verzameling Jan Jansz. van Rhijn te Leiden: No. 135 een schuyr door Ryckhals.

1668. Inventaris van de Wede. van den Lutherschen predikant Rudolphus Heggerus, te Leiden: een schaepstal van Frans Goethals (lees: Ryckhals) achtkant.

1671. Inventaris van Agatha van Dongen, Dordrecht: een boerebancket van Ryckhals.

1672. Inventaris van den heer Barth. Schyvelberg, Dordrecht: een boerehuys door Ryckhals.

1673. Inventaris van Abigaël van Nieuland, Wede. van Salomon Koninck, Amsterdam: een boereschuyrtje van Ryckhals.

1674. Inventaris (en kunstverzameling) van de moeder van den kunstschilder Pieter van der Hulst (Hult) Dordrecht: de vijf sinnen van Ryckhals. Krabben en wijnglasen van Ryckhals.

1) De geheele zeer belangrijke Inventaris is afgedrukt in mijne „Künstler-Inventare“, MART. NYHOFF. 1915—16.

2) Deze prijs is zéér hoog voor stillevens. Dergelijke stukken van PIETER CLAESZ, HEDA, VAN BAYEREN e. a. worden gewoonlijk in de 17e eeuw op f 5.— f 10.— à f 25.— geschat.

1681. Inventaris van Symon Leschevin, Amsterdam: een keucken van Ryckhals.
 1691. Inventaris van den zeer rijken inboedel van Abraham Velters en Helena de Hase, Amsterdam: een strant met eenige visschers door Ryckhals.
 1694. Inventaris van Johannes Herrewijn, Amsterdam: een boerekeucken van Ryckhals (f4.—)
 1734. Taxatie der schilderijen van Adriaen van der Goes, Raad Vroedschap van Delft enz., door den schilder Gerrit Masius: een boereschuyrtje van Ryckhals f15.— (In die verzameling golden van: van Goyen f18.— een groot lantschap van Knibbergen en Ruysdael: f36:5 st.)

Nog enkele andere stukken zal men in mijne „Künstler-Inventare” vermeld vinden. Het is zeer eigenaardig, dat in de drie deelen van Gerard Hoet's Catalogi geen enkel werk van Ryckhals genoemd wordt. Denkelijk het gevolg van 'smans ongelukkig gekozen monogram, dat reeds spoedig onbegrepen bleef.

BIJLAGE C.

Archivalia.

19 Dec. 1589 is te Middelburg als poorter ingeschreven Franchoys Ryckhals van Antwerpen, houdtbreeker. ¹⁾

26 October 1599. Franchois Ryckhals, Kistmaker (met 2 borgen) belooft aan de voogden van het Weeskint van Bernaert Vlaminck (daer moeder aff was Catharina van der Horst) 5 £ 3 β 9 gr. vlaems goede sekere erfelycke losrente tsjaers, verseeckert en geijpotiqueert op des voorsz. Franchois Ryckhals principaels huys en hoffstede.... op den Dam deser Stede (Middelburg) aan de Noortzijde, genaemt den Ingelschen Crayer, Oost het huys den Hooren, Suyt den voorsz. Dam, West thuyt St. Andries Cruyce en Noort de Pijpstraete; van welke hoofdsomme etc.... Franchois Ryckhals bekent vernoecht en voldaan te wesen. (De hoofdsom zal voldaan worden berekend volgens den penning zestien). In Margine: 14 Nov. 1607, compareerde Franchoys Ryckhals en heeft verclaert dese rente gelost en gequeten te hebben. Enz. Registers Rentebrieven, Middelburg.

Kleine dagingen Middelburg:

22 July 1603: Franchoys Ryckhals, Witwercker om 4 £ 15 β 10 gr. ter cause van gecochte popeliere boomen, met costen.

30 Maart 1609. Franchoys Ryckhals, Witwercker, als principael, belooft aan de voogden van het onmondige kind van Michiel de Cock, gen. Judich.... een erfelyke losrente van £ 1 : 6 β 3 gr. vlaams. Hij verhypothekeert daarvoor „sijn Franchoys Ryckhals' „principaale huys ende hoffstede genaemt den Ingelsen Crayer, gestaen op de Noortzijde van den „Dam, Oost 't huys den Horen, Zuyt den Dam, West 't Huys St. Andries Cruys en Noort de „Pypstrate. ²⁾

3 Mey 1609. Franchoys, t Kindt, pater Franchoys Hansz. ³⁾

3 Juny 1615. Hans Ryckhals bezit een huis Noordzijde van den Dam. Hij heeft questies met een buurman over het betimmeren van zijn lichten. Hij wordt door Schepenen in het gelijk gesteld. ⁴⁾

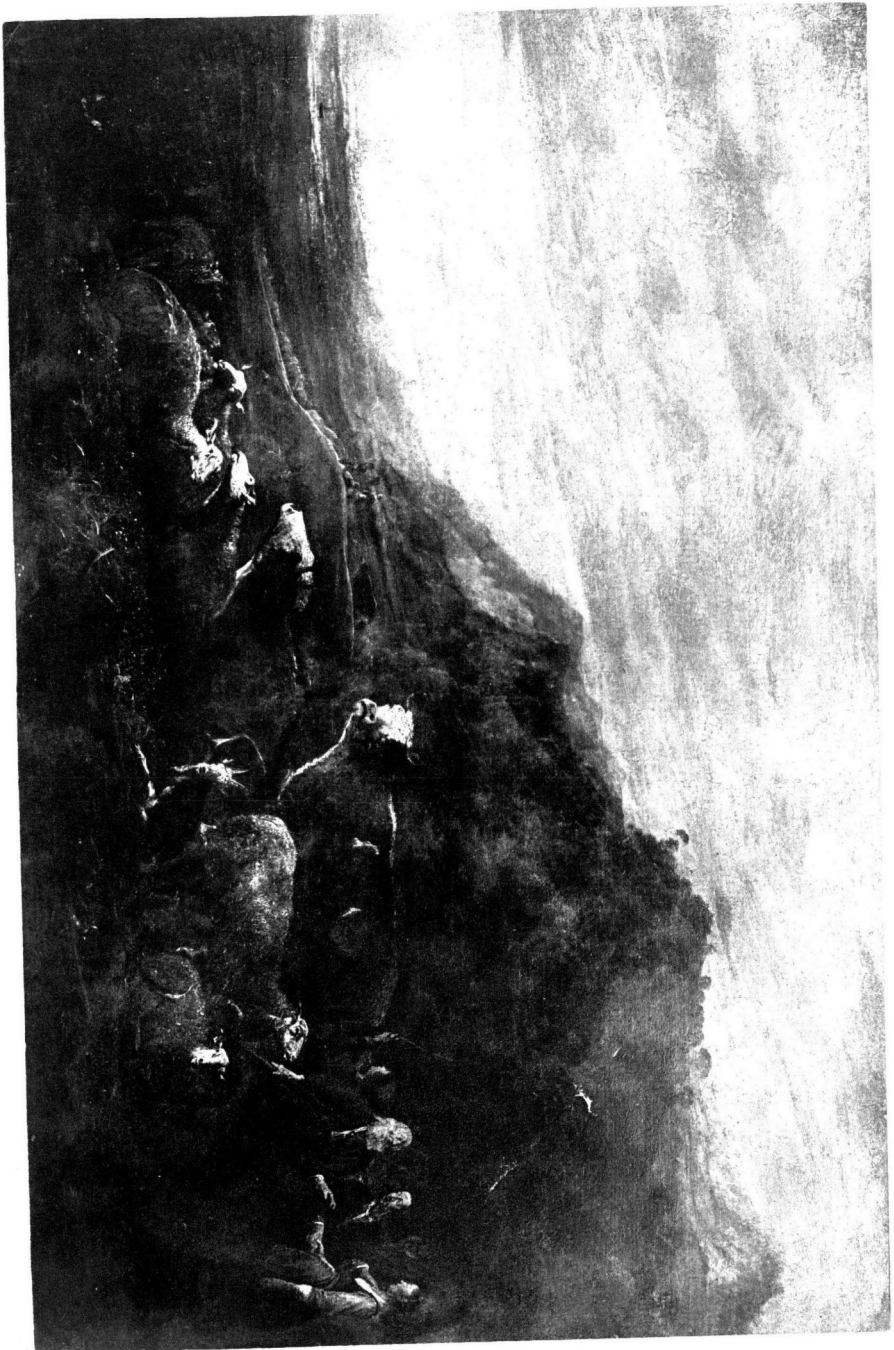
1) Mededeeling van den Heer SWAVING. Wellicht de grootvader van den schilder. De vader was vermoedelijk HANS RYCKHALS over wien hieronder.

2) Reg. Rentebrieven, Middelburg.

3) Doopboeken te Middelburg, Indien deze FRANCHOYS HANSZ de schilder is, waar is dan zijn werk van 1609—1628 gebleven?

4) Reg. Erfscheidingen, Middelburg.

Schilderij van FRANÇOIS RUYCKNAEL, (1643). Verzameling Dr. von RAUCH, te Heilbronn.

13 Nov. 1618. Hans Ryckhals, Witwercker, wordt door een loodgieter vervolgd, als ondergeslagen hebbende de goederen van Jan....., omme 7 £ vls overleveringe van loot tot blausel forneysen, met costen. ¹⁾

1622 en 1623. Hans Ryckhals, Witwercker. ¹⁾

5 Maert 1634. Een attestatie onderteekend door Franchoys Ryckhals, Schilder, als getuige. Helaas is er geen handteekening, daar het alle afschriften zijn. ¹⁾

5 Maert en 16 Oct. 1634. Franchoys Ryckhals, Schilder, getuige bij Not. Coplaer, Dordrecht. ¹⁾

14 Maert 1634. Hans Ryckhals, ingeseten deser stadt, neemt een losrente van 5 £ vlaams op zijn huis ('t zesde part er van) gen. het susterhuys in de Susterstraat te Middelburg. ⁵⁾

27 Nov. 1635. Hans Ryckhals leent aen een »schuytman" 150 car. guldens tegenden penning zesthiene. ²⁾

4 Febr. 1639. Hans Ryckhals, treedt op als gemachtigde bij den verkoop van een huis, Reg. Paeybr. Middelburg.

2 Maert 1641. Hans Ryckhals, eigenaar van het huis „Bacx Gravenhove" en van nog een huisje, tusschen dat huis en „'t kleyne kerckje in 't Susterstraetje" verzoekt vergunning om dat huisje te mogen optrekken tot onder den „oostdurpel" van het kerckje. Aangehouden tot nader onderzoek, of het niet hinderlijk zou zijn aan eene mogelijke vergrooting van het kerckje.

27 Juli 1641. Het verzoek wordt nog aangehouden tot met hem geaccordeerd zal zijn over koop van erve noodig voor de vergrooting van het kerckje in de Zusterstraat.

25 Juni 1650. Door Janneken Huyge, Wede. van Hans Ryckhals, werd bezwaar gemaakt tegen de vergrooting der kerk, wegens den eigendom van het erf met 2 huisjes achter de kerk, die zij beweert te hebben. Machtiging tot onderhandeling en tot het maken van verdrag.

24 Juli 1651. Met de Wede. Jan Rickhals is overeengekomen over een huis en erve) dat de stad noodig had voor de vergrooting der kerk, en wel voor £ 250.— Goedgekeurd. ⁶⁾

Sr. Franchois Ryckhals. Drie Weesen daer moeder van is Joffro. Johanna Vermuyden, Joffrouw Johanna Vermuyden als moeder, d'He. Johan Vermuyden, Grootvader van de moederlycke sijde, en d'He. Mr. Jacobus Waleus, dienaer des Godd. Woordts in Baerlandt als aengetrouwt oom, hebben t'saemen aengenomen de voochdie van de Weesen en den behoerl. eedt daertoe staende gedaen ter presentie van d'Heeren Weesms. Dr. Jacobus Lansbergius ende Symon van Triest, desen 14^{en} Novemb. XVI° XLVIJ.

De voorsz. moeder heeft overgelevert seker reciproque testement gemaect bij haer en haeren overl. man voor Not. D. van Huemen op den 20^{en} Martii 1647 bij welcks.... testament.... sij.... heeft beloofd.... haere drie weesen met naemen Johannis, oudt 4 jaeren, Huyge, oudt ontrent 3 jaeren ende Jacobus, oudt 11 maenden, te onderhouden ende alimenteren van adt, dranck, cleeden, reeden, mede te laeten leeren lesen en schrijven, oock een stijl, neeringe, studie ofte eenige andere eerlycke exercitie naer haeren staet ende gelegentheyt ende de voorsz. weesen souden mogen bequaem werden tot haere mondige jaeren en dagen ofte staete van perfectie toe ende alsdan en oock niet eer aen haere voorsz. weesen uyttereycken en te betaelen de somme van duysent ponden goot vlaems eens onder hun allen, ende dat voor hun vaderlyck goedt, waerin de voorsz. voochden hebben geconcenteert. . . . . In margine:

In plaetse van de versekerde 1000.— pond vlaams is ter Weescamer bovengebracht door de grootmoeder van de Weese op den 27 Juny 1657 eene Obligatie tot lasten d'Heer Johan van der Stringe in dato 25 Januarij 1650 op den naeme van Bartolmeus Vermuyden.

Sr. Aron de Hen, ⁷⁾ aengetrouwt oom, wegens de vaderlycke zijde, heeft mede aengenomen de voogdie van de weesen ende den behoerl. eedt daertoe staende gedaen. Actum ter presentie enz., 8 Juny 1657.

1) Kl. dagingen, Middelburg. 2) Schuldbrieven, Middelburg.

3) Prot. Not. D. S. COPLAER, Middelburg. 4) Als voren. 5) Rentebrieven, Middelburg.

6) Reg. ten Rade, Middelburg. Deze HANS RYCKHALS is de vader van den schilder.

7) Afwisselend wordt hij genoemd de HEN en de HEM! het is niet mogelijk te bepalen wat juist is.

De voorn. weesens moeder overleden synde, syn ter weescamer gecompareert Sr. Johan de Laeter, Schoonvader van de weesen in desen met de bovengenoemde drye Heeren voogden, welcke verclaerden met den anderen int mindelycke te wesen overkommen, ende veraccordeert nopende de moederlycke Successie van de voorn. weesen in der naervolgende manieren, te weten dat denselven de Laeter aen de voorn. weesen volgens het schriftelyck accoort gepasseert voor den Not. Daniel van Huymen.... 8 Juny 1657 ter somme van dertien hondert car. guldens in baeren gelde boven ende beneden dien noch eene obligatie in capitael houdende 200 £ vls spreekende tot laste van Jouffe. Jannetje Huyge, grootmoeder paternel van de weesen in desen, welke 200 £ de kinderen sijn toegevoucht in mindering van de goederen die... sij... naer haeren doot sullen competeeren alsoo deselve moeten strecken in minderinge van haere erffportie, breeder blyckende bij seker acte... van 13 Nov. 1647.... tselve accoort geschiet sijnde ten meesten voordeele van de weesen. Enz.

9 Juny 1657 wordt door de voogden, de Burgemr. Johan Vermuyden en D^o. Jacobus Waleus tot „administrateur en ontfanger over dese weesens goederen gesteld Sr. Aronde Hen haeren medevoocht voor welckers administratie haer heeft geconstitueert als borge Jouffe. „Janneken Huyge grootmoeder van de weesen.... de Hen blijft schuldich ende gehouden „ten vermaene wegens sijnen ontfanck en administratie te doen behoorycke rekening, bewijs en „relicqua 9 Junij 1657.

20 Sept. 1662 moet er £ 150.-- betaald worden voor de schulden der wezen. Er is niets in kas dan de bovengenoemde Oblig. van £ 1000.— De Weesmeesters schieten daarop £ 150.— voor à 4 % rente.

11 Nov. 1662 krijgen de weezen een Obligatie van £ 800.— en een van £ 50.—, zoodat nu de zaak weer in orde is.

20 Aug. 1664 wordt Glaude Mahieu medevoogd over de wezen.

12 Maart 1665. Johannes, de oudste wees, is getrouwd, en bekent zijn erfdeel van de Weeskamer ontvangen te hebben.

4 Sept. 1669 geschiedt hetzelfde met Jacobus Ryckhals.

16 April 1670 is Hugo mondig geworden en bekend ook zijn erfdeel in ontvangst genomen te hebben. ¹⁾

Sr. Johannis ofte Hans Ryckhals een weese genaemt Tanneken, oudt omtrent 22 jaeren daer moeder van is Janneken Huyge van . . . . .

Janneken Huyge als moeder, d'Heer Jacobus Walleus, bedienaer des Godd. Woordts, aengetrouwt broeder van de Weese, en Sr. Nicolaes Wynouts, goede bekende hebben.... aengenomen de voochdie van de voorsz. Weese en..... den eedt gedaen..... 12 Mey 1649.

De Wede. belooft later (zonder datum!) het testament met haren overl. man gemaakt Not. van Huemen 14 January 1644 te houden met zekere verklaring 15 Jan. 1646. (Pak niet aanwezig).

Tanneken, meerderjarig, ontslaat de Weeskamer 28 Aug. 1652.

De moeder had beloofd uit te reiken 500 £ geset op haar huis gen^d. de Luyte in de Pijpstraete.

N.B. Deze Tanneken was dus een zuster van den schilder, die nog na zijn overlijden minderjarig was. ¹⁾

7 Nov. 1661. Mr. Jac. Waleus, predikant te Baerlant, mede executeur van 't sterfhuis van Janneken Huyge, die Wede. was van Hans Ryckhals benefens Aäron de Hem, woonende alhier, en administrateur van de goederen van de kinderen van wijlen François Ryckhals, Sone van deselve Janneken Huyge, in dier qualité eyscher contra den voorsz. Aäron de Hem, gede. omme alsoo op den 6^{en} December 1660 tusschen de vier erffgenamen van de voorn. Janneken Huyge is gemaect seeckere liquidatie, scheydinge en deelingde dewelcke de gede. maligneerende eerst op den 4 Nov. 1661 heeft geteekent en dat by uytvoeginge

¹⁾ Register Weeskamer. Middelburg.

Teekening (verkleind) van FRANÇOIS RYCKHAUS, in het Gemeente-Archief te Haarlem.

op deselve scheydinge en deylinge bevonden wert de voorsz. kinderen van François Ryckhals te competeren de somme van 440 p⁸ st. en 2 gr. vls die de gede. onder sich behout, immers aen den eyscher weygart openinge en bewijs te doen, waer deselve tot behoefve van de voorsz. Weeskinderen sijn aengeleyt en verseeckert concludeert... dat de gede. sal worden gecondemneert ofte de voorsz. effecten te consigneren in handen van den eysscher om bij hem ten meesten proffyte van de voorsz. weesen aengeleijt te werden, ofte te doen prompte deuchdelycke reeckeninge, bewijs en reliqua. Etc. Etc. 1)

Nog in de zaak tegen Aaron de Hem:

De advocaat van D^o. Waleus zegt voor dezen, dat hij „accepteert” dat de gede. bekend het erfdeel der kinderen van François Ryckhals onder hem te hebben, en dat hij schuldig is daarvan verantwoording te doen. Hij beweert dat Aaron de Hen ook nog een gedeelte onder zich heeft van wat toekomt het kind van Clara Ryckhals „syns eyschers overleden huysvrouw”.

Het overige is: £1500.— op de stad Middelburg, £20.— vls hypotheek op een huis, £100.— „beleyt op het Susterhuys staende in de Susterstrate”, eenig zilverwerk en in de 30 £ vls in comptanten. Hij is altijd gaarne bereid geweest dit op te geven, maar men heeft er hem nooit naar gevraagd. Rollen als voren. 6 Febr. 1662.

De advocaat van den gedaagde zegt, dat hij tot executeur benoemd zijnde en administrateur van de kinderen van François en Clara Ryckhals den boedel geredderd heeft, Staat en Inventaris opgemaakt, rekening gedaan 2 Dec. 1660, 6 Dec. 1660 liquidatie, scheidinge en deeling gemaakt van al die goederen, zoodat voor hem was overgebleven het gedeelte van de kinderen van François Ryckhals; terwijl D^o. Waleus een gelijke portie kreeg als hebbende tot huisvrouw Clara Ryckhals (zuster van François). Hij is bereid communicatie van alles te doen, indien D^o. Waleus even zeer communicatie doet van wat hij met het geld van Clara Ryckhals gedaan heeft.

23 September 1664. Aron de Hen als testamentaire voocht en administrateur van s'vaeders syde van de weezen van François Ryckhals daer moeder aff was Joanna Vermijden erffgenaem pro parte van Janneken Huyge, Wede. wijlen Hans Ryckhals, in dier qualité Arrestant en eysscher, contra Levyntge Verpoorte, Wede. van Mr. Jacobus Walleus, in sijn leven predicant tot Baerlant, in dier qualité gede., omme gecondemneert te worden in de somme van 10 £ vls over sooveel Mr. Jacobus Walleus van d'eysscher en arrestant uyt der voorsz. weezen middelen heeft genoten, onder conditie, soot de (Heeren) Weesm^{rs} deser Stadt niet en approbeerden dat hij den arrestant daarvan soude indemiseren gelyck de Heeren Weesm^{rs} deselve betalinge niet en verstaen te approberen, dienvolgende oock gecondemneert d'voorsz. somme te moeten betalen metten Intrest jegens 4 % int Jaer tsedert den 20 Oct. 1662 totte volle en effectueele betaeling toe en dat het Arrest tot dien effecte gedaen op de penningen geprovenieert van de biblioteecque van de voorsz. Mr. Jacobus Walleus op de gedesse naem vercocht berustende onder Leonard Verstraete sal werden verclaert van waerden en de gearresteerde penn. verbonden en executabel met costen.

Arrest Rollen, Middelburg.

3 Oct. 1664. Levina Verpoorten, Wede. van Mr. Jacobus Walleus, verzet zich tegen dit arrest en tegen den verkoop der bibliotheek.

14 Oct. wordt het arrest opgeheven nadat de arrestant „desisteerde van (dat) arrest „als het legt.”

1) 's Heerendagen Rollen, Middelburg.